

فلسفه تحریم گوشت خوک و شراب در قرآن

مریم اسماعیلی^۱

چکیده :

خمر به معنی پوشانیدن چیزی است و چون شراب عقل انسان را می پوشاند به آن خمر گفته می شود و در اصطلاح به هر چیز مست کننده گفته می شود .

این سؤال برای بسیاری از افراد پیش می آید که علت تحریم بسیاری از احکام الهی چه می باشد ؟ در این مقاله به بررسی فلسفه تحریم دو مورد از محرمات در خوردنی ها اشاره کرده هرچند به عنوان علت انحصاری نیست ولی به ما نشان می دهد که هر حکم الهی حتماً دارای حکمتهایی می باشد که ما از وجود آن بی خبریم . بادانستن بعضی حکمتهای احکام الهی به اعجاز علمی قرآن پی می بریم .

به کارگیری آموزه های دینی به خصوص در مصرف مواد غذایی ضامن سلامت جسم و روان انسانها می باشد . قرآن کریم برای پیشگیری از بیماریها و حفظ سلامتی انسان مصرف گوشت خوک و شراب را تحریم کرده است .

در این مطالعه با مراجعه به قرآن کریم ، تفاسیر و پژوهشهای انجام شده در اعجاز علمی قرآن ، پس از معرفی اجمالی خوک و احکام مربوط به آن و بیماریهایی که در اثر مصرف گوشت خوک و شراب گریبانگیر انسان می شود به بررسی دلایل تحریم این موارد اشاره شده است .

کلید واژه : گوشت خوک ، شراب ، تحریم ، قرآن کریم ، الک ، مشروبات الکلی

۱ . طلبه سطح ۲ ، پایه چهارم ، حوزه علمیه فاطمه الزهرا (سلام الله علیها) خوراسگان

مقدمه

یکی از ابعاد اعجاز قرآن اعجاز تشریعی آن است ؛ یعنی احکام و قوانین آن در طول تاریخ و برای همه ی زمانها و مکانها پاسخگوی نیازهای مادی و معنوی بشر بوده و هست بر تمام مکاتب برتری دارد ؛ بنابراین آموزه های انسان ساز و حیات بخش آن همواره به مصلحت بشر و زمینه ساز رشد و تعالی اوست ؛ هرچند علم ناقص بشر به این مصالح پی نبرده باشد . مجموعه احکام اسلام تنها دستورالعملی است که انسانها با رعایت آن می توانند به سعادت دنیوی و اخروی دست یابند .

تأمین و حفظ سلامت انسان لازمه ی شکوفایی عمر و بهره مندی از زندگی است . حکمت آفرینش انسان تربیت انسان کمال جو و حقیقت طلب است ، پس حفظ حیات انسان ارزشمند است . مکتب اسلام برای سلامت جسم و عقل حقایق بسیاری را در قالب احکام فقهی بیان نموده است . خداوند فلسفه حلال بودن را تابع پاکی و منفعت و حرام بودن را درگرو ناپاکی و ضرر قرار داده است .

در جامعه امروزی که بشر از تعالیم اسلام خود را محروم نموده است ، تحلیل و ارائه دستورات قرآن کریم بیش از هر چیز ضروری می باشد . امروزه با توجه به پیشرفت علوم ، اسرار نهفته بعضی احکام برداشته شده و هرچه علوم تجربی پیشرفت کند به لایه های پنهان آموزه های اسلامی نزدیک تر می شود .

هر چه قدر بیشتر به حکمت این بایدها و نبایدها پی بریم حقانیت اسلام و قرآن و عظمت خالق یگانه بر ما آشکارتر می شود و با تمام وجود سرتعظیم در برابرش فرود می آوریم . شراب و گوشت خوک به دلیل منافات داشتن با روح توحید و یگانه پرستی مورد نهی قرار گرفته اند که این نشان از تأکید اسلام بر مسئله توحید در تمام محورهای فردی و اجتماعی زندگی انسان دارد .

در این مقاله به بررسی فلسفه تحریم شراب و تأثیر آن در عقل و جسم و تحریم گوشت خوک از منظر قرآن می پردازیم.

ممنوعیت خوردن گوشت خوک

ویژگیهای خوک

خوک یک حیوان گوشتخوار و علفخوار (همه چیزخوار) است . تولید مثل این حیوان سریع و زیاد است . خوک ماده از سن چهار ماهگی آماده تولید مثل است و می تواند در هر سال سه مرتبه وضع حمل کند و در هر مرتبه ۳ تا ۱۲ نوزاد به دنیا آورد . پس از تولید بچه ها ۲۱ روز آنها را شیر می دهد و پس از ۵ روز مجدداً آماده بارداری می شود . شاید به همین علت تاجران خوک به رغم بیماریهای فراوان این حیوان ، همچنان انگیزه کافی جهت تولید و مصرف آن دارند . خوک بوی زننده ای دارد ولی گوشت خوکهای جوان طعم خوبی دارد . این حیوان چهار ناخن و ۵۶ دندان دارد و بسیار سریع رشد می کند . هنگام تولد ۲ کیلوگرم وزن دارد ولی بعد از ۶ ماه ۱۳ کیلوگرم وزن دارد .

امروزه گوشت خوک هم به صورت تازه و هم به صورت کالباس ، سوسیس و ژامبون مصرف می شود . از پوست این جانور دستکش ، کیف و توپ فوتبال و از موی آن نوعی پارچه و مسواک تولید می کنند . همچنین از چربی آن در تولید شیرینی و شکلات ، بستنی ، سس ، لوازم آرایشی ، صابون و خمیردندان استفاده می شود .

از خصوصیات خوک پرخور و حریص بودن اوست که هرچیزی را می خورد . حتی از مدفوع خود تغذیه می کند؛ لذا معده ی خوک لانه انواع میکروبها و امراض است و از آنجا به گوشت و شیر آن سرایت می کند . از دیگر صفات خوک بی غیرتی مفرط این حیوان است . جنس نر بعد از عمل مجامعت شریک جنسی اش را به جلو هدایت کرده و تحویل خوک نر دیگر می دهد و با تماشای این عمل لذت می برد .^۱

احکام گوشت خوک

در قرآن کریم حرمت گوشت خوک چنین بیان شده است: «إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ ...»^۱ خدا

تنها مردار و خون و گوشت خوک و آنچه غیر خدا بر آن بانگ زده شده را بر شما حرام کرده است.

با توجه به آیه آیا فقط خوردن گوشت خوک حرام است؟ آیا از چربی، شیر و سایر اجزاء بدن آن می توان

استفاده کرد؟

برخی مفسران به سبب تصریح آیه به کلمه لحم معتقدند حکم حرمت منحصر به گوشت آن است، اما روشن است

که «لحم» اشاره به منفعت غالبی آن است.^۲

حال به برخی از احکام شرعی گوشت خوک می پردازیم:

۱ - گوشت و شیر خوکی که در خشکی زندگی می کند، نجس و خوردن آن حرام است.

۲ - اگر خوک از ظرفی، چیز روانی بخورد یا آن را بلیسد، باید آن ظرف را با آب، هفت مرتبه بشویند یا

خاکمال کنند.

۳ - خرید و فروش خوک جایز نیست.

۴ - حیوانات حرام گوشتی مثل شیر و گرگ اگر ذبح شرعی شوند، بدن آنها پاک است به خلاف خوک که

نجاست ذاتی دارد و هرگز پاک نمی شود.

شاید حکمت این که در شریعت اسلام دستور داده شده ظرف آبی را که خوک از آن چیز روانی خورده یا لیسیده

است هفت بار بشوییم به خاطر تماس مداوم و بی پروای خوک از طریق دهان با کثافات باشد که موجب آلودگی

زیاد آن است لذا ۲ مرتبه آب ریختن برای پاک شدنش کفایت نمی کند.^۳

۱. سوره بقره، آیه ۱۷۳

۲. www.quran-journal.com

۳. رضایی اصفهانی، محمد علی، پژوهشی در اعجاز علمی قرآن، کتاب مبین، ۱۳۸۰، ج ۲، ص ۳۲۰ و ۳۲۲

گوشت خوک در قرآن

خوک یکی از حیوانات پستاندار است که در خشکی زندگی می کند و گوشت و شیر آن مورد استفاده قرار می گیرد. ولی از نظر اسلام این حیوان در لیست غذاهای ممنوع قرار دارد.

در ۴ آیه از گوشت خوک سخن به میان آمده است و چهار بار به حرمت آن تصریح شده است.

۱ و ۲ - « إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ »^۱ خدا تنها مردار و خون و گوشت خوک و آنچه غیر خدا بر آن بانگ زده شده را بر شما حرام کرده است.

ظاهر آیه دلالت دارد که از خوردنی ها تنها این ۴ تا حرامند زیرا واژه « انما » حصر را می رساند ولی خوردنیهای دیگری نیز حرامند مثل گوشت سگ، حیوانات درنده، حشرات، برخی از انواع ماهی و اجزای حرام حیواناتی که به صورت شرعی ذبح می شوند.^۲

یکی از چیزهایی که در این آیه تحریم شده خوردن گوشت خوک است. خوک حتی نزد اروپاییان که بیشتر گوشت آن را می خورند سمبل بی غیرتی است و حیوانی است کثیف، خوک در امور جنسی فوق العاده بی تفاوت و لاپابالی است و علاوه بر تأثیر غذا در روحيات نیز مؤثر است. جای تعجب است که بعضی با چشم خود می بینند خوراک خوک نوعاً از کثافات و فضولات خودش است و گوشت این حیوان پلید دارای نوعی انگل خطرناک به نام کرم تریشین و کدو است، باز هم در استفاده از گوشت آن اصرار می ورزند. تنها کرم تریشین کافی است که در یک ماه ۱۵ هزار تخم ریزی کند و در انسان امراض گوناگونی مانند کم خونی، سرگیجه، تب های مخصوص، اسهال، دردهای رماتیسمی، کشش اعصاب، خارش داخل بدن، تراکم پیه ها، کوفتگی و خستگی، سختی عمل جویدن و بلعیدن غذا و تنفس گردد.^۳

۱. سوره بقره، آیه ۱۷۳ و سوره نحل، آیه ۱۱۵

۲. مغنیه، محمد جواد، تفسیر کاشف، ترجمه موسی دانش، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۳، ج ۱، ص ۴۷۴

۳. مکارم شیرازی و همکاران، ناصر، تفسیر نمونه، دارالکتب اسلامی، ۱۳۷۶، ج ۱، صفحات ۵۸۶ و ۵۸۷

۲. مکارم شیرازی و همکاران ، ناصر ، تفسیر نمونه ، دارالکتب اسلامیه ، ۱۳۷۶ ، ج ۲ ، ص ۷۴

۳. رنجبر ، مریم ، مجموعه مقالات قرآن و طب (۳) ، انتشارات بنیاد پژوهشهای قرآنی حوزه و دانشگاه ، ۱۳۸۸ ، ج ۲ ، ص ۵۰۹
ح (اثر الکحل در اخلاق : در شخص الکلی عاطفه خانوادگی و محبت نسبت به زن و فرزند ضعیف می شود به طوری که پدرانی با دست خود فرزندان را کشته اند .

ط (زیانهای اجتماعی الکحل : طبق آمار انستیتوی پزشکی قانونی شهر « نیون » جرائم اجتماعی الکلیستها از این قرار است: مرتکبین قتلهای عمومی ۵۰ درصد ، ضرب و جرح در اثر نوشیدن الکحل ۷۷.۸ درصد ، سرقتهای آنها ۸۸.۵ درصد، جرایم جنسی آنان ۸۸.۸ درصد می باشد . این آمار نشان می دهد اکثریت قاطع جنایات و جرایم بزرگ در حال مستی روی می دهد .

با توجه به آیه اگر در تجارت مشروبات الکلی سودی برای بشر باشد و یا چند لحظه بی خبری و فراموش کردن غم ها برای او سودی محسوب شود. زیان آن به درجات ، بیشتر است به طوری که قابل مقایسه با یکدیگر نیستند.^۱
مصرف الکحل به سه نوع آسیب می انجامد : ۱ - آسیب های جسمانی ۲ - آسیب های روانی ۳ - آسیب های اجتماعی

الکحل ابتدا نواحی فوقانی مغز را سرکوب کرده و باعث اختلالاتی مثل تیرگی حافظه ، آشفتگی تمرکز حواس ، عدم آگاهی به زمان و مکان ، ناراحتی های روانی همراه با اختلال در حس و حرکت ، پر حرفی و تهاجمی شدن بروز می کند . مقدار متوسط الکحل می تواند تحریک کننده یا سرکوب کننده مرکز تنفس باشد . حجم زیاد الکحل بیش از ۳۰۰ میلی گرم در پلاسما تولید وقفه تنفسی کشنده می کند و مصرف زیاد آن باعث کم شدن فاصله شروع خواب شده و خواب عمیق را افزایش می دهد . مصرف طولانی مدت اتانل اثرات زیان آور و غیر قابل برگشتی برروی قلب دارد . ترشح معده و بزاق با مصرف اتانل تشدید می شود ، باعث تحریک مخاط معده و گاستریت می شود و برروی کلیه ها نیز تأثیر می گذارد ، کبد چرب به علت افزایش تولید NAD PH در طی متابولیسم الکلی است که آن سبب تشدید ساخت اسیدهای چرب و تشکیل تری گلییریدها می شود .^۲

۱. مکارم شیرازی و همکاران ، ناصر ، تفسیر نمونه ، دارالکتب اسلامیه ، ۱۳۷۶ ، ج ۲ ، ص ۷۶

۲. میرمحمدی و همکاران ، جلیل ، مجموعه مقالات قرآن و طب (۳) ، بنیاد پژوهشهای قرآنی حوزه و دانشگاه ، ۱۳۸۸ ، ج ۲ ، صفحات ۵۰۶ - ۵۰۹

موسی بن جعفر (ع) فرمودند : خداوند خمر و شراب را به خاطر چند جهت حرام کرده : در آن فساد است ، عقل شراب را تغییر داده و زایل می کند ، شراب را وادار می کند که خداوند را انکار کند ، شراب را وادار می کند که بر خدا و انبیایش دروغ ببندد . قتل و نسبت ناروا دادن و مبادرت به زنا و شرب خمر سبب می شود که شراب نسبت به اجتناب از محارم الهی بی اعتنا باشد پس هر شراب و مایع مست کننده ای حرام است زیرا عاقبتی که بر خمر مترتب است بر این مایعات هم مترتب می باشد لذا کسی که به خدا و روز آخرت ایمان داشته و ولایت ما را دارد باید از شراب مسکر اجتناب کند زیرا بین ما و شراب هیچ ارتباطی نمی باشد .^۱

امام صادق (ع) فرمودند : خداوند متعال شراب را بخاطر تأثیری که داشته و فسادی که ایجاد می کند حرام فرموده زیرا شراب موجب پیدایش ارتعاش در شراب آن بوده و نور و جوانمردی او را از بین برده و وادارش می کند که بر ارتکاب محرمات جرأت پیدا کرده و بر ریختن خونها مبادرت نموده و بر مرتکب شدن زنا اقدام نماید و اساساً شراب خمر وقتی مست شد اطمینانی نیست بلکه بسا با محارم خود نزدیکی کرده در حالی که عقل و ادراکش به جا نیست و شرب خمر در شراب آن هر شر و بدی را ایجاد می کند .^۲

۱. شیخ صدوق، علل الشرایع، ترجمه محمد جواد ذهنی تهرانی، مؤمنین، ۱۳۸۰، ص ۵۲۳

۲. همان، ص ۵۲۵

نتیجه گیری

دین اسلام که تکامل یافته ترین دین است قبل از یافته های بشر نسبت به مضرات مصرف گوشت خوک انسان را از مصرف آن منع کرده است. این امر اعجاز علمی قرآن را در ارائه ی راهکارهای سلامتی به انسان نشان می دهد. با توجه به تأثیر مواد غذایی بر سلامت روح و جسم، خداوند در آیات قرآن کریم انسان را با منع مصرف این مواد خطرناک به سوی سلامتی راهنمایی می فرماید. امید است که انسان کامل با تبعیت از دستورات دینی و احکام خالق هستی و رعایت آنها سلامت روحی و جسمی خود را تضمین نماید.

غذایی که انسان مصرف می کند در سلامت جسم و روح او تأثیرگذار است. نوع غذایی که بوسیله انسان مصرف می شود از سوی اسلام مورد کنترل قرار گرفته است تا مانع از رشد و کمال انسان نشود. تحریم شراب و گوشت خوک از آن جهت است که دارای آثار زیانبار مادی و معنوی است.

آموزشهای اسلامی با ارائه آگاهی و بینش نسبت به خطرات استفاده از شراب آن را برای سلامت عقل و جسم مضر دانسته و آن را حرام اعلام نموده است. پس باید بدانیم اگرچه ممکن است فلسفه تحریم چیزی در اسلام برای ما مشخص نباشد اما وظیفه هر مسلمانی عمل به دستورات انسان ساز و نورانی اسلام، تعبد و اطاعت محض از خالق یکتاست، اما در سایه این تعبد، از منافع بی شمار دنیوی و اخروی نیز بهره مند می شوند.

حکم تحریم شراب از معجزات علمی قرآن است زیرا در شرایطی این احکام صادر شد که بشریت با علاقه به شراب خواری روی آورده بودند و از ضررهای بهداشتی آن اطلاع نداشتند. روش مؤثر چهار مرحله ای برخورد با شراب خواری می تواند الگوی مناسبی برای ایجاد تغییرات مناسب و مبارزه با مفسد اجتماعی حاد باشد.

بیماریها و ضررهای بهداشتی شرابخواری همه گیر نیست بلکه در برخی افراد ظاهر می شود به خاطر اینکه قدرت بدن افراد در مقابل آثار زیانبار شراب متفاوت است، برخی افراد در مقابل بیماریها مقاومت بیشتری دارند پس

ضررهای معنوی ، اجتماعی و بهداشتی شراب فی الجمله وجود دارد . اما این ضررها در همه افراد و جوامع قابل انطباق نیست .

منابع

* قرآن

* نهج البلاغه

۱ . رضایی اصفهانی ، محمدعلی ، اعجازها و شگفتی های علمی قرآن ، پژوهش های تفسیر و علوم قرآن ، قم ، ۱۳۸۶.

۲ . رضایی اصفهانی ، محمدعلی ، پژوهشی در اعجاز علمی قرآن ، کتاب مبین ، رشت ، ۱۳۸۰.

۳ . رنجبر، مریم ، مجموعه مقالات قرآن و طب (۳) ، انتشارات بنیاد پژوهشهای قرآنی حوزه و دانشگاه ، ۱۳۸۸ .

۴ . شیخ صدوق ، محمدبن علی بابویه ، علل الشرایع ، ترجمه محمد جواد ذهنی تهرانی ، مؤمنین ، قم ، ۱۳۸۰ .

۵ . طباطبایی ، علامه سید حسین ، تفسیر المیزان ، ترجمه سید محمد باقر موسوی همدانی ، انتشارات اسلامی .

۶ . الطبرسی ، ابوعلی فضل بن حسن ، مجمع البیان ، ترجمه علی کرمی ، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

۷ . فیض کاشانی ، ملا محمد حسن ، ترجمه تفسیر صافی ، زیر نظر عبدالرحیم عقیقی بخشایشی ، دفتر نشر نوید اسلام، قم ، ۱۳۸۶ .

۸ . قوسیان مقدم ، محمد حسن ، مجموعه مقالات قرآن و طب ، بنیاد پژوهشهای قرآنی حوزه و دانشگاه ، ۱۳۸۵ .

۹ . مغنیه ، محمد جواد ، تفسیر کاشف ، ترجمه موسی دانش ، دفتر تبلیغات اسلامی ، ۱۳۸۳ .

۱۰ . مکارم شیرازی و همکاران ، ناصر ، تفسیر نمونه ، دارالکتب اسلامی ، ۱۳۷۶ .

۱۱ . میرمحمدی و همکاران ، دکتر سید جلیل ، مجموعه مقالات قرآن و طب (۳) ، انتشارات بنیاد پژوهشهای قرآنی حوزه و دانشگاه ، ۱۳۸۸ .

۱۲ . وحیدی ، محمد ، فلسفه احکام ، عصمت ، قم ، ۱۳۸۱ .

www.quran-journal.com . ۱۳

www.quranstudies.ir . ۱۴